

Keskeneräinen kansanvalta. Naiset Pohjoismaiden politiikassa. Toim. Elina Haavio-Mannila et al.. Pohjoismainen ministerineuvosto, Oslo 1983.

Kirjaa on ollut tekemässä 20 pohjoismaista tutkijaa. Kirjassa on keskitytty kolmeen aiheeseen: naisjärjestöjen poliittisiin tavoitteisiin ja toimintaan, naisten edustukseen

parlamentaarisisissa, kunnallisissa ja korporatiivisissa päätöksentekoeleimissä sekä tasa-arvopolitiikan voimistumiseen. Keskeinen tarkastelukohde on naisten osuuden vähäisyys poliittisissa päätöksentekoeleimissä. Näkökulma on siten pitkälti tasa-arvoon pohjaava. Kirjassa halutaan vertailla, miten sukupuolten välinen tasa-arvo on toteutunut politiikan eräillä alueilla viidessä pohjoismaassa.

Kirjan kantavana lähtökohtana oleva näkemys jonkin väestöryhmän tosiasiallista suuruutta vastaavasta edustuksellisuudesta ei ole mitenkään vieras lähtökohta politologiselle tutkimukselle. Päinvastoin voidaan sanoa, että Keskenäinen kansanvalta -teos seurailee tässä suhteessa pitkälti tuttuja linjoja. Kirjan kirjoittajat ovat kuitenkin olleet tietoisia naistutkimuksen uusista painotuksista. Ne tuodaan monin kohdin esiin. Esimerkiksi naisjärjestöjä koskevassa luvussa todetaan, että naisjärjestöjen ideologiat pohjaavat joko yhdenvertaisuuden, tasa-arvoisuuden tai vapautumisen aatteeseen. Kirjoittajat toteavat edelleen, että perinteisille naisasiayhdistyksille on ollut ominaista tasa-arvoideologia, jonka ovat omaksuneet vähitellen myös poliittisten puolueiden naisjärjestöt. Näin teoksen kirjoittajat ovat käytännössä omaksuneet itsekin tämän lähtökohdan. Siinä on siten väistämättä hiukkasen vanhahtava leima, jota kirjoittajien tietoisuus muunlaisen naistutkimuksen tarpeellisuudesta ei pääse hälventämään.

Kirjan parasta antia on se, että se sisältää koko joukon tietoa pohjoismaisten naisten poliittisesta aktiivisuudesta. Tässä suhteessa se on tärkeä käsikirja. Naisten poliittisen toiminnan tarkastelu aloitetaan käsittelemällä naisjärjestöjä. Niiden olemassaolo todistaa kirjoittajien mielestä sen, että naiset muodostavat eturyhmän. Tässä luvussa käsitellään myös uutta naisliikettä. Sen luonnehdinta pysyttelee suhteellisen yleisellä tasolla. Kirjoittajat toteavat, että uusi naisliike on ollut enimmäkseen sosialistinen. Liike on lähtenyt siitä, ettei tasa-arvosta puhuminen riitä, vaan sen sijaan pitää vaatia naisten vapautumista kaikesta alistamisesta. Uusi liike on tehnyt henkilökohtaisesta poliittista eikä se ole aina noudattanut pelin sääntöjä.

Uuden naisliikkeen esittelyssä on Suomen kohdalla muutamia virheellisiä tietoja. Ensinnäkin Yhdistys 9:ä ei perustettu vuonna 1965, vaan vuonna 1966. Suomen ensimmäiset feministiryhmät perustettiin jo vuonna 1973 eikä vuonna 1974, vaikka eräät muutkin lähteet mainitsevat jälkimmäisen vuoden perustamisvuodeksi. Lisäksi Yhdistys 9 ei toiminut vuoteen 1973 vaan vuoteen 1970 saakka. Tietojen epätarkkuus on ymmärrettävää, sillä suomalaisesta naisasialiikkeestä ei ole ollut helposti tietoja saatavissa.

Uuden naisliikkeen erilaisuus Pohjoismaissa selitetään poliittisilla tekijöillä (erityisesti vasemmiston tilalla, koska naisliike syntyi sen piiristä) ja naisten järjestäytymisellä ja 60-luvun tasa-arvopolitiikalla. Tulkinna on mielenkiintoista ja osuvan tuntuista. Suomea koskevia tietoja tekee taas mieli vähän korjata. Kirjoittajat väittävät, että koska Yhdistys 9 ja Naisasialiitto Unioni toivat patriarkaatin vastustamisen mukaan politiikkaan, tuloksena oli uusien feministiryhmien järjestäytymisen lykkääntyminen joksikin aikaa. Yhdistys 9:n toiminta 60-luvulla on ehkä osaltaan vaikuttanutkin siihen, mutta Unionin kohdalla »patriarkaatin vastustamisen» politiikka ei sitä tehnyt. Suomen ensimmäiset feministiryhmät perustettiin jo vuonna 1973 ja Unionissa ruvettiin puhumaan patriarkaatista vasta 70-luvun puolivälin jälkeen, kun feministisesti ajatteleva sukupuoli oli vallannut yhdistyksen.

Kirjan toisessa, kolmannessa, neljännessä ja viidennessä luvussa käsitellään suoranaisimmin sukupuolten välistä tasa-arvoa poliittisessa vaikuttamisessa. Kartoituksen kohteiksi tulevat tällöin naisten aktiivisuus vaaleissa ja puolueissa, parlamentaarisisissa ja kunnallisissa päätöksentekoeleimissä sekä korporatiivisissa elimissä. Yhteisenä tuloksena tuodaan esiin tuttu vallaan »rautainen laki»; mitä enemmän poliittista merkitystä instanssilla on, sitä pienempi on naisten osuus. Toisena päätuloksena esitetään, että naiset toimivat edelleen etupäässä naisten perinteisillä alueilla.

Tarkastelun sanomana on naisedustuksen kasvattaminen. Sitä perustellaan oikeudenmukaisuudella ja näkemyksellä, että naiset voivat tuoda tällöin paremmin esiin nais-

näkökulman. Kansanedustuslaitoksissa tämä on päässyt kuitenkin hyvin harvoin näkyviin. Vain hyvin pieni osa yksinomaan naistenkin tekemistä aloitteista on käsitellyt naisten erityisintressejä. Tällöinkin aloitteet ovat olleet pääasiassa uudistavia (osauudistuksiin tähtääviä). Vain pieni osa on ollut vapauttavia. Näiksi luokiteltiin aloitteet, joissa naiset käsitettiin alistetuksi ryhmäksi jollain tietyllä alueella tai yhteiskunnassa yleensä ja joissa vaadittiin muutoksia. Eduskuntatyö näyttää siten olevan kaukana uuden naisliikkeen ethoksesta.

Kirjan kuudennessa luvussa käsitellään pohjoismaista virallista tasa-arvopolitiikkaa. Tarkastelussa keskitytään tasa-arvoasioita käsittelevien virallisten elinten historialliseen esittelyyn. Koko kirjan teemaa ajatellen luku on mielenkiintoinen. Se osoittaa, että kirjassakin vahvana teemana kulkeva tasa-arvon ideologia virallistui julkisella sektorilla ratkaisevalla tavalla 1970-luvun alussa, jolloin Pohjoismaihin perustettiin tasa-arvoasiain neuvottelukunnat. Mielenkiintoista kehityksessä on se, että tasa-arvon aate vahvistui virallisella taholla (itse asiassa se vahvistui tällöin suuren yleisönkin keskuudessa) samoihin aikoihin, kun uusi naisliike syntyi ja alkoi arvostella tasa-arvoideologiaan pitäytynyttä naisasialiikettä. Näyttää siltä, että kestää aikansa ennen kuin naisliikkeen pienen ja radikaalin kärkiryhmän ajatukset pääsevät leviämään institutionalisoituneeseen politiikkaan.

Kirjan tarkoituksena ei ole ollut vain esittää keskeisiä tendenssejä, vaan myös vertailla Pohjoismaita toisiinsa. Vertailuun on ollut hyvät edellytykset, sillä asiantuntijoita on ollut kirjan teossa kustakin Pohjoismaasta. Koska nämä maat ovat koko maailman mittakaavassa keskenään hyvin

samanlaisia, vertailusta tulee vaikea, mikäli halutaan korostaa eroja. Näin teoksessa on pitkälti tehtykin. Seurauksena on ollut se, että selityksiä on ryhdytty etsimään joskus pienillekin eroille. Kokonaisteeman analyysin kannalta ne vaikuttavat turhanpäiväisiltä ja sekoittavilta. Olennaista näyttää olevan se, että kehitys on Pohjoismaissa ollut naisten poliittisen toiminnan osalta hämmästyttävän samanlainen. Pienet erot eivät ole tärkeitä edes strategian suunnittelun kannalta.

Keskeneräinen kansanvalta -teoksen olenainen anti on se, että siihen on koottu keskeistä tietoa pohjoismaisten naisten poliittisesta aktiivisuudesta. Kirjoittajien pitäytymisen tasa-arvon näkökulmaan ymmärtää, sillä käytettävissä ei ole vielä valmista tutkimusaineistoa kysymyksenasetteluista, joita uusi naisliike on esittänyt. Tämän vuoksi teoksessa joudutaan rajaamaan naiskysymys lähes pelkästään oikeudenmukaisuuskysymykseksi. Sen lähtökohtana on kuitenkin ajatus, että naisedustuksen kasvattamisen vaatimus pohjaa näkemykseen naisista todellisena eturyhmänä. Poliitikassa toimivien naisten tulisi siten täyttää myös intressiedustuksellisuuden vaatimukset. Uudesta naisliikkeestä kiinnostuneet eivät löydä kirjasta aineksia tämän kysymyksen pohtimiseen. Jatkossa nimenomaan tätä tulisi selvittää, ja sen toteavat myös kirjan kirjoittajat. Samalla tulisi laajentaa politiikan käsitettä kattamaan myös virallisuonteisen politiikan ulkopuolella oleva toiminta. Itse asiassa se näyttää vaikuttavan paljon enemmän naiskäsitykseen ja sitä kautta myös naisten poliittiseen aktiivisuuteen ja — mikä tärkeintä — toteutettavan politiikan sisältöön.

Riitta Jallinoja